

Вагіна Олена Вікторівна, аспірант кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ; доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Університету державної фіскальної служби України.

УДК 159.923.200.371.134

Волченко Л. П.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті, в контексті реформування сучасної української освіти, розглядається проблема соціально-психологічних особливостей ключових компетентностей, які повинні бути сформовані в учителя нової української школи. Визначено, що ключовими компетентностями, які надають можливість учителю, за сучасних умов існування, здійснювати складні поліфункціональні види діяльності та ефективно розв'язувати актуальні індивідуальні та соціальні проблеми, виступають комунікативна, конфліктологічна, фасилітативна, соціально-нормативна та віктимологічна компетентності.

Ключові слова: *віктимологічна компетентність, учитель, ключові компетентності, комунікативна компетентність, конфліктологічна компетентність, соціально-нормативна компетентність, фасилітативна компетентність.*

Постановка проблеми. Реформування сучасної української освіти є складним завданням, яке потребує системного вирішення на підставі врахування багатьох складників. Одним із таких важливих аспектів є проблема формування в учнівської молоді ключових компетентностей, які потрібні для особистісної реалізації, розвитку, та здатні забезпечити життєвий успіх.

МОН України визначило десять ключових компетентностей нової української школи, які спроможні стати основою для успішної самореалізації учня як особистості, громадянина та фахівця [11]. Акцентованими виявилися компетентності спілкування державною мовою, наукове розуміння природи та сучасних технологій, математична грамотність, соціальні та громадянські компетентності, інформаційно-цифрова компетентність, спілкування іноземними мовами, загальнокультурна та екологічна грамотність, підприємливість та уміння навчатися впродовж життя. На думку фахівців нова українська школа повинна працювати на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти, в рамках якої школа максимально повинна враховувати здібності, потреби та інтереси кожної дитини, на практиці реалізовувати принцип дигіноцентризму [11, с. 13].

Проте підготовку учнів повинен вести вчитель, у якого є вже сформованими відповідні компетентності та такі, що сприяють передачі відповідних знань, вмінь та навичок, здатних забезпечити життєвий успіх учнів у майбутньому. Але ми маємо на теперішній час певну проблему, яка пов'язана з визначенням особистісних

компетентностей учителів (ключових та інваріативних), зміст яких визначається вимогами до знань, умінь, здатностей їх застосовувати та особистісних якостей фахівців певного профілю навчання.

Мета статті - визначити основний соціально-психологічний зміст ключових компетентностей вчителя нової української школи, які спроможні забезпечити можливість ефективної передачі відповідних знань, вмінь та навичок учням для їхнього подальшого особистісного зростання та набуття життєвого успіху.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема особистості фахівця як суб'єкта професійної діяльності, компетентного та здатного до саморозвитку знаходить віддзеркалення у багатьох наукових працях українських і зарубіжних науковців (К. А. Абульханова-Славська, І. А. Зімя, В. П. Казмиренко, Л. М. Карамушка, А. К. Маркова, Л. Е. Орбан-Лемрик, О. І. Пометун, Дж. Равен, В. В. Третьяченко, Н. Хомський, В. Хутмакер та ін.) [1; 3; 8; 10; 12; 13; 14; 15; 17; 18]. Аналізуючи поняття та зміст компетентності, науковці роблять висновок, що власне компетентність – це вимога або норма освітньої підготовки майбутнього фахівця. Отже, на підставі співставлення думок і поглядів вище названих науковців можна зробити висновок, що компетентність суб'єкта діяльності виступає інтегративним поняттям, що характеризує особистість, яка реалізує в практичній діяльності окремі компетентності.

При цьому професійна компетентність виявляється не лише сумою певних знань та вмінь індивідуума, а й системою його ціннісних орієнтацій, мотивами діяльності, стилем взаємодії з оточуючими, здатністю до власного самовдосконалення та саморозвитку [1; 10; 15; 17].

Оскільки спрямованість освітнього процесу повинна забезпечувати формування та розвиток базових і предметних компетентностей особистості учня, то загальні компетентності вчителя мають відтворювати сукупність ключових компетентностей та бути інтегрованою характеристикою його особистості. При цьому, як зазначають фахівці, компетентність вчителя, крім суто професійних знань та умінь, що характеризують його кваліфікацію, повинна бути наповнена такими якостями як ініціативність, співпраця, здатність до роботи в колективі, комунікативними здібностями, вмінням вчитися, оцінювати, логічно мислити, відбирати та використовувати інформацію [8; 18]. Разом із цим, компетентності вчителя уявляються як сукупність здібностей до реалізації його внутрішнього потенціалу (знань, умінь, досвіду) для успішної творчої діяльності з урахуванням розуміння проблеми, подання прогнозованих результатів, визначення причин, що перешкоджають діяльності, пропозиції щодо їх усунення, здійснення необхідних дій та оцінки прогнозованих результатів.

Таким чином переважна більшість дослідників вважає, що компетентність сучасного вчителя виявляється динамічною комбінацією знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистісних якостей, що визначають його здатність успішно здійснювати професійну діяльність.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Система компетентностей в освіті, на думку О. І. Пометун [14], має ієрархічну структуру, рівні якої складають:

– ключові компетентності (міжпредметні та надпредметні компетентності) – здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культурно-доцільні види діяльності, ефективно розв'язуючи актуальні індивідуальні та соціальні проблеми;

– загальногалузеві компетентності – компетентності, які формуються учнем, студентом впродовж засвоєння змісту тієї або іншої освітньої галузі у всіх класах середньої школи і (або) під час навчання у ВНЗ, та які відбиваються у розумінні «способу існування» відповідної галузі – тобто того місця, яке ця галузь займає у суспільстві, а також вміння застосовувати їх на практиці у рамках культуро-доцільної діяльності для розв'язування індивідуальних і соціальних проблем;

– предметні компетентності – складова загальногалузевих компетентностей, яка стосується конкретного предмету: ті, що їх набуває учень (студент) при вивченні певного предмета протягом конкретного навчального року або ступеня навчання.

Разом із цим, дослідники стверджують, що еволюція професій і спеціальностей сьогодні, зміст реальних робіт і ситуацій припускають необхідність набуття майбутнім фахівцем комплексу інваріантних ключових компетентностей, що дозволять особистості бути постійно конкурентно-спроможною на ринку праці [1]. При характеристиці ключових компетентностей важливим є також облік п'яти основних потенціалів, якими повинна володіти особистість і на базі чого вибудовується формування ключових компетентностей. Це пізнавальний, моральний, творчий, комунікативний та естетичний потенціали, що задають спрямованість процесу розвитку особистості.

Отже, дослідники визначають два види особистісних компетентностей – ключові або основні компетентності особистості та інваріантні компетентності, зміст яких визначається вимогами до знань, умінь, здатностей їх застосовувати та особистісних якостей фахівця певного профілю.

При цьому, як Л. Е. Орбан-Лебрик [13], В. В. Третьяченко [17] та ін., ми вважаємо, що в ключових компетентностях доречно виокремлювати такі психологічні компоненти професійної компетентності сучасного фахівця, як: *мотиваційний, емоційно-вольовий, функціональний, комунікативний та рефлексивний.*

Мотиваційний компонент – це мотиви, цілі, потреби, стимули творчих проявів особистості; передбачає наявність інтересу до професійної компетентності; характеризує потребу особистості в знаннях, в оволодінні ефективними засобами формування професійної компетентності.

Емоційно-вольовий компонент включає в себе здатність людини до активності та відкритості у спілкуванні, домінування, вміння застосовувати додаткові зусилля задля зменшення ймовірності невдач, а також мобілізацію енергії, прояв наполегливості, активність та вміння витримувати навантаження; завзяття при виконанні складних завдань; цілеспрямованість.

У функціональний компонент включені такі якості, як обізнаність, знання, досвід тощо, який являє собою систему набутих знань з урахуванням їх глибини, об'єму, стилю мислення, норм етики, соціальних функцій. Даний компонент функціонує у вигляді засобів діяльності, необхідних фахівцю для проектування власної технології управління та організації діяльності: конструювання логіки

процесу; прийомів самостійного та мобільного рішення задач; генерування ідей, нестандартного мислення, що в цілому сприяє підвищенню його професіоналізму.

Комунікативний компонент компетентності включає вміння ясно та чітко висловлювати свої думки, переконувати, аргументувати, доводити, аналізувати, висловлювати судження, передавати раціональну та емоційну інформацію, встановлювати міжособистісні зв'язки, узгоджувати свої дії з діями колег, обирати оптимальний стиль спілкування в різних ділових ситуаціях, організовувати та підтримувати діалог, здатність використовувати досвід інших, вміння прогнозувати розвиток міжособистісних стосунків, вміння уникати конфліктів.

Також слід зазначити, що компетентність фахівця передбачає включення в комунікативний компонент таких умінь як: уміння проведення ділових зустрічей та бесід; ділових нарад; ведення ділового листування; вміння спілкуватись по телефону; вміння слухати; володіння культурою мовлення, вміння обговорювати проект, план, програму, технологічний процес, доповідати та звітувати.

Рефлексивний компонент проявляється в умінні свідомо контролювати результати своєї діяльності та рівень власного розвитку, особистих досягнень; сформованість таких якостей як креативність, ініціативність, спрямованість на співробітництво та співпрацю, впевненість в собі, здатність до самоаналізу, прогнозування, творчої уяви. Рефлексивний компонент є регулятором особистих досягнень, самоуправління, мобільності, мотиватором самопізнання, професійного росту, удосконалення майстерності, розвитку рефлексивних здібностей та формування індивідуального стилю роботи. Виокремлення рефлексивного компоненту дуже важливе, оскільки цей компонент визначає рівень розвитку самооцінки, розуміння власної значущості для інших людей, відповідальності за результати своєї діяльності, пізнання себе та самореалізацію в процесі професійної діяльності.

Отже, всі вищезазначені психологічні компоненти інтегруються в одне найбільш системне поняття – професійну компетентність, яка виступає інтегральною характеристикою сучасного суб'єкту діяльності.

Проте, ключовими компетентностями, що надають можливість здійснювати вчителем складні поліфункціональні, поліпредметні, культурно-доцільні види діяльності та ефективно розв'язувати актуальні індивідуальні та соціальні проблеми за сучасних умов існування, як на нашу думку, виступають комунікативна, конфліктологічна, фасилітативна, соціально-нормативна та віктимологічна компетентності.

Л. Е. Орбан-Лембрик комунікативну компетентність визначає як комунікативні вміння і навички, набуття соціально-психологічного досвіду, ціннісного відношення до спілкування, мотиваційної готовності взаємодіяти з іншими. До складу комунікативної компетентності вчена відносить знання в галузі взаємодії, поведінки, обміну інформації, сприймання людьми один одного, здатність орієнтуватися в соціальних відносинах, контактах, ситуаціях, правильно визначати внутрішні особливості та стани інших людей, обирати адекватні способи взаємодії з ними, певну програму і лінію поведінки [13, с. 300].

Без сумніву, комунікативна компетентність є однією з пріоритетних якостей сучасного вчителя, оскільки його діяльність здійснюється в безпосередньому

контакти з учнями, їхніми батьками та представниками громадськості.

Конфліктологічну компетентність на думку Е. Н. Богданова, В. Г. Зазикін та інших дослідників складають вміння, які сприяють передбачати дії опонентів, їхню поведінку в ході конфлікту, задіяні прийоми конфліктного протистояння, розвитку конфлікту, його наслідків для організації та опонентів; уміння впливати на опонентів і на їхні відносини, оцінки, мотиви та цілі конфліктної протидії; вміння здійснювати ефективне спілкування з учасниками конфлікту з урахуванням їхніх особистісних особливостей та емоційних станів [2].

Конфліктологічна компетентність складається з таких елементів, як гностичний, просторовий, конструктивний або регулятивний, комунікативний, нормативний та рефлексивно-статусний компоненти. Між компонентами існує ієрархічний зв'язок. В основі знаходиться гностичний компонент, який вбирає в себе знання про сутнісні характеристики конфліктів та способи їхнього вирішення. Системна організація конфліктологічної компетентності індивіда передбачає розвиток певних особистісно-професійних якостей (наприклад, оптимального розвитку рівня рефлексії), що дозволяє приймати з необхідною ефективністю знання та вміння щодо управління конфліктами.

Конфліктологічна компетентність пов'язана зі знаннями морально-психологічного клімату, ціннісно-орієнтовної єдності, стилів керівництва, групових норм поведінки, ролі поведінки та вербального/невербального спілкування. На особистісному рівні конфліктологічна компетентність передбачає розвиток таких якостей, як стресостійкість, самоконтроль, адекватна самооцінка, інтернальність, які необхідні в умовах гострих емоційних переживань, що супроводжують майже всі конфлікти.

Фасилітативна компетентність визначається як здібність учителя володіти недогматичними підходами до питань навчання та виховання, спроможність до свободи та ініціативності, вміння діяти превентивно, сприймати та переробляти контроверсивну інформацію, спроможність до критичної оцінки та інтеграції особистісного досвіду (у тому числі досвіду педагогічної діяльності) та володіння рефлексивною культурою. Учитель, який має перераховані характеристики (а за змістом акцентованими компетентностями) спроможний допомогти учню виконати складну роботу особистісного зростання, та на думку К. Роджерса є педагогом-фасилітатором [16].

У якості ґрунтовних компонентів підготовки вчителя до фасилітативної взаємодії виступають: когнітивний компонент (рефлексія, прагнення до розвитку та самоактуалізації, креативність та інтуїція); афективний компонент (емпатія, сензитивність та аутентичність); поведінковий компонент (активність, гнучкість, толерантність, відповідальність та організаційність).

Соціально-нормативна компетентність визначається спроможністю особистості відрізнити моральні, резидуальні та правові аспекти існування індивідуумів, й особливо в соціальній ситуації невизначення та втрати нормативної координованості [6; 7]. У даному випадку слід акцентувати увагу на те, що С. О. Гарькавець визначає як сформованість Super-Ego та вміння долати життєві кризи, самоактуалізація Я-концепції, задоволення вітальних потреб і потреби у

безпеці, розвиток когніцій та набуття соціальної ідентичності, розвиток особистісних рис, загальна інтернальність та низький рівень тривожності [6, с. 136].

Слід зазначити, що розуміння соціально-нормативних аспектів існування людини у визначених координатах життєдіяльності, перш за все, є її відповідальним ставленням, як до свого власного життя, так й життя тих, хто з нею знаходиться поряд. Актуальність цього ще раз засвідчили події на Південному Сході України, де відбувається АТО. Крім того, соціально-нормативна активність особистості значно залежить від тих уявлень, які формуються у неї під впливом безпосередніх подій, в яких вона приймає участь [4].

Тому, на теперішній час, у сучасного українського вчителя артикульованою виявляється й віктимологічна компетентність (від лат. *victima* – жива істота, яку приносили в жертву богу, жертва та греч. *λουος* – слово, вчення). С. О. Гарькавець [6] вважає, що її основний зміст полягає у тому, щоб людина набула знання, вміння та навички, які сприятимуть зниженню рівня її віктимної уразливості. За сучасних умов розвитку українського суспільства, наявності гібридних викликів та агресії з боку Російської Федерації формування віктимологічної компетентності українського вчителя виявляється актуальним завданням і необхідною умовою особистого виживання та розвитку. Крім того, стародавній вислів «Врятуйся сам та з тобою врятуються інші» сьогодні набуває особливого сенсу, оскільки сучасний учитель повинен презентувати власний низький рівень віктимної уразливості, щоб бути для учнів життєстійким прикладом для наслідування.

Висновки. Професійна компетентність пов'язана із здатністю особистості до виконання професійних обов'язків, готовності до конкретного виду діяльності у її системному розгортанні. Це наявний, результативний рівень підготовленості фахівця, що виявляється в опануванні професією, її системних особливостей та набутті професійного досвіду.

Компетентність учителя нової української школи – це інтеграція знань, умінь та навичок спілкування, система його ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності, стиль взаємодії з оточуючими, здатність до власного самовдосконалення та саморозвитку. До складу професійної компетентності вчителя входять такі психологічні компоненти у своєму системному поєднанні, як мотиваційний, емоційно-вольовий, функціональний, комунікативний та рефлексивний, що й зумовлюють соціально-психологічні особливості її внутрішнього змісту.

Ключовими компетентностями, що надають можливість вирішувати вчителю нової української школи складні поліфункціональні завдання та ефективно розв'язувати актуальні індивідуальні та соціальні проблеми виступають комунікативна, конфліктологічна, фасилітативна, соціально-нормативна та віктимологічна компетентності.

Перспективи подальших наукових пошуків ми вбачаємо у з'ясуванні ієрархічної структури ключових компетентностей учителя та можливого їхнього перетинання (взаємовпливу), що може продукувати як інтерференційний максимум, так й інтерференційний мінімум у його особистісному профілі.

Список використаної літератури

1. Берестова Л. И. Социально-психологическая компетентность как профессиональная характеристика руководителя : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / Людмила Ивановна Берестова. – Рос. акад. упр. ин-т социологии и психологии управления. – М., 1994. – 24 с.
2. Богданов Е. Н. Психология личности в конфликте: Учебное пособие / Е. Н. Богданов, В. Г. Зазыкин. – СПб. : Питер, 2004. – 224 с.
3. Болотов В. А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 14-19.
4. Волченко Л. П. Особливості формування соціально-нормативних уявлень старшокласників в умовах суспільної кризи: [Монографія] / Л. П. Волченко, С. О. Гарькавець. – Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016 – 200 с.
5. Гарькавець С. О. Психологія підліткової віктимності: [Монографія] / С. О. Гарькавець. – Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2013. – 175 с.
6. Гарькавець С. О. Соціально-нормативна активність індивіда та її психологічні референти: [Монографія] / С. О. Гарькавець. – Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. – 156 с.
7. Гарькавець С. О. Соціально-нормативний конформізм особистості у психологічному вимірі: [Монографія] / С. О. Гарькавець. – Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2010. – 343с.
8. Данченко Г. В. Психологічні детермінанти розвитку комунікативної компетентності менеджера освіти шкільного рівня : автореф. дис. ...канд. психол. наук: 19.00.07 / Ганна Володимирівна Данченко. – К. : Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2002. – 20 с.
9. Зеер Э. Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход / Э. Ф. Зеер, А. М. Павлова, Э. Э. Симанюк. – М., 2005.
10. Карамушка Л. М. Психологія управління : [Навчальний посібник] / Л. М. Карамушка. – К. : Міленіум, 2003 – 344 с.
11. Нова школа. Простір освітніх можливостей. Проект для обговорення [Електронний ресурс] / Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін. // За заг. ред. М. Грищенко – МОН України, 2016. – Режим доступу до ресурсу:<http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/21/2016-08-17-3-.pdf>.
12. Овчарук О. В. Развитие компетентісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / О. В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: [Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : К.І.С, 2004. – С. 6-15.
13. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія професійної комунікації : [Монографія] / Л. Е. Орбан-Лембрик. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2009. – 528 с.
14. Пометун О. [Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти](#) / Олена Пометун // Рідна школа. – 2005. – Т. 1. – С. 15-21.
15. Профессиональная компетентность руководителя: умение управлять конфликтами [Текст] : учеб. пособие / Е. М. Ботвина, О. И. Кашник, Н. В. Силкина [и др.]. – [2-е изд., доп. и испр.]. – Красноярск ; Новосибирск : Сиб. хронограф, 1999. – 250 с.

16. Роджерс К. Свобода учиться / К. Роджерс, Дж. Фрейберг. – М. : АСТ, 1994.

17. Третьяченко В. В. Управлінські команди: методологія та теорія, формування та розвиток: [Монографія] / В. В. Третьяченко. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 300 с.

18. Трубачева С. В. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі / С. В. Трубачева // Компетентністний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: [Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : К.І.С., 2004. – С. 53-58.

Транслітерація

1. Berestova L. Y. Sotsyalno-psykholohycheskaia kompetentnost kak professionalnaia kharakterystyka rukovodytelia : avtoref. dys. ... kand. psykol. nauk: 19.00.05 / Liudmyla Yvanovna Berestova. – Ros. akad. upr. yn-t sotsyolohyy u psykholohyy upravleniia. – M., 1994. – 24 s.

2. Bohdanov E. N. Psykholohyia lychnosty v konflikte: Uchebnoe posobyie / E. N. Bohdanov, V. H. Zazykyn. – SPb. : Pyter, 2004. – 224 s.

3. Bolotov V. A. Kompetentnostnaia model: ot ydey k obrazovatelnoi prohramme / V. A. Bolotov, V. V. Serykov // Pedahohyka. – 2003. – № 10. – S. 14-19.

4. Volchenko L. P. Osoblyvosti formuvannia sotsialno-normatyvnykh uavlenn starshoklasnykiv v umovakh suspilnoi kryzy: [Monohrafiia] / L. P. Volchenko, S. O. Harkavets. – Severodonetsk : vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2016 – 200 s.

5. Harkavets S. O. Psykholohiia pidlitkovoii viktyvnosti: [Monohrafiia] / S. O. Harkavets. – Luhansk : Vyd-vo «Noulidzh», 2013. – 175 s.

6. Harkavets S. O. Sotsialno-normatyvna aktyvnist indyvida ta yii psykholohichni referenty: [Monohrafiia] / S. O. Harkavets. – Kharkiv : «Drukarnia Madryd», 2016. – 156 s.

7. Harkavets S.O. Sotsialno-normatyvnyi konformizm osobystosti u psykholohichnomu vymiri: [Monohrafiia] / S. O. Harkavets. – Luhansk : Vyd-vo «Noulidzh», 2010. – 343 s.

8. Danchenko H. V. Psykholohichni determinanty rozvytku komunikatyvnoi kompetentnosti menezhera osvity shkilnoho rivnia : avtoref. dys. ...kand. psykol. nauk: 19.00.07 / Hanna Volodymyrivna Danchenko. – K. : Instytut psykholohii im. H. S. Kostiuks NAPN Ukrainy, 2002. – 20 s.

9. Zeer E. F. Modernyzatsiia professionalnoho obrazovannia: kompetentnostnyi pokhod / E. F. Zeer, A. M. Pavlova, E. E. Symaniuk. – M., 2005.

10. Karamushka L. M. Psykholohiia upravlinnia : [Navchalnyi posibnyk] / L. M. Karamushka. – K. : Milenium, 2003 – 344 s.

11. Nova shkola. Prostir osvity mozhlyvosti. Proekt dlia obhovorennia [Elektronnyi resurs] / L. Hrynevych, O. Elkin, S. Kalashnikova ta in. // Za zah. red. M. Hryshchenko – MON Ukrainy, 2016. – Rezhym dostupu do resursu:<http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/21/2016-08-17-3-.pdf>.

12. Ovcharuk O. V. Rozvytok kompetentnisnoho pidkhodu: stratehichni oriientyry mizhnarodnoi spilnoty / O. V. Ovcharuk // Kompetentnistnyi pidkhid u

suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukrainski perspektyvy: [Biblioteka z osvითnoi polityky / Pid zah. red. O. V. Ovcharuk]. – K. : K.I.S, 2004. – S. 6-15.

13. Orban-Lembryk L. E. Psykholohiia profesiinoini komunikatsii : [Monohrafiia] / L. E. Orban-Lembryk. – Chernivtsi : Knyhy – KhKhI, 2009. – 528 s.

14. Pometun O. Kompetentnisnyi pidkhdid – naivazhlyvshyi orientyr rozvytku suchasnoi osvity / Olena Pometun // Ridna shkola. – 2005. – T. 1. – S. 15-21.

15. Professionalnaia kompetentnost rukovodytelia: umenye upravliat konfliktamy [Tekst] : ucheb. posobyie / E. M. Botvyna, O. Y. Kashnyk, N. V. Sylkyna [y dr.]. – [2-e yzd., dop. y yspr.]. – Krasnoarsk ; Novosybyrsk : Syb. khronohraf, 1999. – 250 s.

16. Rodzhers K. Svoboda uchytisia / K. Rodzhers, Dzh. Freiberh. – M. : AST, 1994.

17. Tretiachenko V. V. Upravlinski komandy: metodolohiia ta teoriia, formuvannia ta rozvytok: [Monohrafiia] / V. V. Tretiachenko. – Luhansk : Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2004. – 300 s.

18. Trubacheva S. V. Umovy realizatsii kompetentnisnogo pidkhdodu v navchalnomu protsesi / S. V. Trubacheva // Kompetentnisnyi pidkhdid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukrainski perspektyvy: [Biblioteka z osvითnoi polityky / Pid zah. red. O. V. Ovcharuk]. – K. : K.I.S, 2004. – S. 53-58.

Волченко Л. П.

Социально-психологические особенности ключевых компетентностей учителя новой украинской школы.

В статье, в контексте реформирования современного украинского образования, рассматривается проблема социально-психологических особенностей ключевых компетентностей, которые должны быть сформированы в учителя новой украинской школы. Определено, что ключевыми компетентностями, которые способствуют учителю, в современных условиях существования, осуществлять сложные полифункциональные виды деятельности и эффективно развязывать актуальные индивидуальные и социальные проблемы, выступают коммуникативная, конфликтологическая, фасилитативная, социально-нормативная и виктимологическая компетентности.

Ключевые слова: виктимологическая компетентность, учитель, ключевые компетентности, коммуникативная компетентность, конфликтологическая компетентность, социально-нормативная компетентность, фасилитативная компетентность.

Volchenko L. P.

Socially-psychological features of the key competencies of the teacher of the new Ukrainian school

In the article, in the context of reforming the modern Ukrainian education, the problem of socio-psychological characteristics of key competencies that should be formed in the teachers of the new Ukrainian school is considered. It is determined that communicative, conflictological, facilitation, social, normative and victimological competences are the key competences that help the teacher, in today's conditions of life, to

carry out complex polyfunctional activities and effectively unleash actual individual and social problems.

Keywords: *victimological competence, teacher, key competencies, communicative competence, conflictological competence, socio-normative competence, facilitation competence.*

Волченко Лариса Петрівна – кандидат психологічних наук, директор середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 6 м. Северодонецька Луганської області.

УДК 159.93: 316.63

Гарькавець С. О.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕПОХУ ПАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

У статті розглянуто соціально-психологічні особливості впливу соціальних мереж на політичну активність особистості в умовах глобалізації інформаційного простору. Здійснена спроба визначити місце та роль соціальних мереж у спрямованості політичної активності особистості. Проаналізовано прояви гібридної агресії з використанням соціальних мереж та особливості ретрансляції інформативних повідомлень, що містять фейкові новини. Визначено, що зростання домінуючої ролі соціальних мереж може призвести до збільшення рівня масовизації реальної поведінки індивідів, у тому числі й політичного спрямування.

Ключові слова: *вплив, гібридна агресія, інформаційний супровід, політична активність, політичні процеси, соціальні мережі, фейкові новини.*

Постановка проблеми. Соціальні мережі («Facebook», «Twitter», «Telegram», «LinkedIn», «Google Plus+», «Instagram», «ВКонтакте», «Однокласники» та багато ін.), в останній час, набувають все більшого значення та стають майже чи не головним чинником, який безпосередньо впливає на свідомість людей, формує їхню картину світу. Вони змінили майже всі параметри людського життя й продовжують змінювати, впливаючи на думки та емоції користувачів, програмуючи їхнє ставлення до всіх аспектів життєдіяльності. Враховуючи те, що переважна більшість людей, які користуються соціальними мережами – це молодь (14-35 років), то за умов поширення Інтернету й можливості ним безкоштовного користування, без перебільшення можна стверджувати, що через 10-15 років соціальні мережі «поглинуть» майже всіх людей і вони стануть основним джерелом постачання інформації.

На теперішній час соціальні мережі вже формують ставлення індивідів до тих або інших суб'єктів політики, впливають на їхній вибір (наприклад, вибори Президента США Д. Трампа), консолідують прихильників та утворюють ілюзорні образи спілкування з кумирами. Але соціально-психологічний зміст соціальних мережевих комунікацій подекуди виявляє проблему наявності правди та брехні